

КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКА ЛАВРА ЯК АРХІТЕКТУРНА І ДУХОВНА ПАМ'ЯТКА УКРАЇНИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті охарактеризовано Києво-Печерську лавру як визначну пам'ятку історії та культури України.

Ключові слова: Києво-Печерська лавра, архітектурний ансамбль, літописання, музей, культура.

Abstract

The article describes the Kiev-Pechersk Lavra as an outstanding monument of history and culture of Ukraine.

Keywords: Kyiv-Pechersk Lavra, architectural ensemble, chronicles, museum, culture.

Вступ

Серед визначних пам'яток історії та культури України особливу увагу привертає Свята Успенська Києво-Печерська лавра – одна з найбільших православних святинь України, що впродовж багатьох століть була духовним, культурним і просвітницьким центром України. Саме тут зароджувалось літописання, іконописання, друкарство книг, відбувався розвиток науки та мистецтва Київської Русі. Києво-Печерська лавра й дотепер відіграє важливу роль не лише у формуванні світоглядних позицій у християнстві, а у розповсюдженні християнської моралі.

Результати дослідження

Обитель було засновано у 1051 р. преподобними Антонієм і Феодосієм Печерськими і з того чого часу вона є центром православ'я та найбільшим архітектурним комплексом на Русі. Києво-Печерська Лавра пережила татаро-монгольські навали, роки Другої Світової війни, складні періоди литовського і польського правління. Однак, незважаючи на руйнування та пошкодження, монастир витримав і сьогодні є важливою культурною та архітектурною спадщиною. На території монастиря знаходяться мощі більш ніж 400 святих, зокрема преподобного Нестора Літописця, Агапіта Печерського, Аліпія, Григорія чудотворця [2].

Архітектурний ансамбль Києво-Печерської лаври будувався та змінювався протягом майже дев'яти століть та відобразив розвиток культури і духовності, зміну стилів у мистецтві. Він органічно пов'язаний з унікальним наддніпрянським ландшафтом і формує силует Києва з боку Дніпра. Його територія складає 23 гектари і поділяється на верхню лавру, де міститься найбільший музейний комплекс України, ближні та дальні печери, де знаходяться мощі святих, та гостинний двір. Більшість монастирських будівель і споруд мають архітектурні форми українського бароко середини XVIII ст. [3].

Вагоме історичне значення має Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник, де розташовано 144 споруди з яких 122 – це пам'ятки історії та культури, музеї, близько двадцяти церков різного розміру, віку та стилю. Найвизначнішими є Троїцька церква, Трапезна церква, Троїцька надбрамна церква, що розташовується над входом в святу Лавру і містить на своїх стінах 120 сюжетних біблійних композицій. Головну Соборну площу прикрашає один з найдавніших храмів Київської Русі – Успенський собор, будівництво якого датується XI ст. Унікальна пам'ятка архітектури була центром великої композиції Лаври і її проектування залишалось без змін до 1941 року. Під час Другої Світової війни собор був зруйнований. У листопаді 1998 р. на підставі наявних архівних даних розпочалася його реконструкція, що завершилася у 2000 р. Таким чином, зараз Успенський собор повторює точну копію собору XI ст. У соборі знаходяться близько 69 всевітньо відомих храмових ікон та до трьохсот поховань церковних і відомих історичних діячів.

На Соборній площі розташована резиденція митрополитів, які жили тут до 1918 р. і Благовіщенська церква. Зараз у будівлі резиденції розміщений один із найбільших художніх музеїв України, присвячений українському декоративно-прикладному мистецтву. Також на території історико-культурного заповідника діють музей історичних коштовностей України, музей книги і друкарства,

музей театрального, музичного та кіномистецтва, який містить експонати, присвячені розвитку культури Русі, національна історична бібліотека.

Києво-Печерська лавра мала значний вплив на розвиток давньоруської культури, саме тут у давнину було започатковано літописання преподобним Никоном, ігуменом Печерського монастиря. У лаврі працював монах преподобний Нестор Літописець, автор найдавнішого літопису України «Повість временних літ», який був завершений та укладений у 1113 р. У XIII ст. в монастирі було створено унікальне джерело історії Києва «Києво-Печерський патерик», основу якого склали розповіді інок Полікарпа та послання Симона, єпископа Володимир-Суздальського [4].

Беручи до уваги унікальність архітектурного ансамблю, визначну роль Лаври у розвитку вітчизняної та світової культури, мистецтва, науки й освіти, у 1990 р. рішенням 14 сесії міжнародного комітету ЮНЕСКО Києво-Печерську лавру було внесено до «Списку всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО» [5].

Висновок

Києво-Печерська лавра, яка відіграла значиму роль в об'єднанні східнослов'янських земель, була й залишається дотепер важливою не лише слов'янською, а й загальносвітовою архітектурною пам'яткою, а також духовним, культурним та просвітницьким центром Русі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Макаренко М. Орнаментация української книжки XVII-XVIII ст. // Труды наукового інституту книгознавства. - Київ, 1926. - Т.І. - С. 1-70.
2. Моши Києво-Печерской Лавры. Ближние пещеры [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kievtrip.com.ua/ru/Stati/KievoPecherskaya-Lavra/Moschi-KievoPecherskoy-Lavry-Blijnie-peschery/>
3. Києво-Печерська лавра [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://old.uinp.gov.ua/publication/kievo-pecherska-lavra>
4. Києво-Печерська лавра, історія створення її та сьогодення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/reports/relig/20542/>
5. Києво-Печерська лавра [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://7chudes.in.ua/nominaciyi/kyvevo-pecherskyy-zapovidnyk/>
6. Сіткарьова О. В. Успенський собор Києво-Печерської Лаври. До історії архітектурно-археологічних досліджень та проекту відбудови. - К: Свято-Успенська Києво-Печерська Лавра, 2000. – 232 с.

Мартинова Олена Вадимівна – ст. гр. ІІСТ-19б, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: martynova.a@gmail.com.

Науковий керівник – Сідлецька Тетяна Іванівна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: sidletska79@gmail.com.

Martynova Olena V. – student of group ІІСТ-19b, Department of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: martynova.a@gmail.com.

Supervisor - Sidletska Tetiana I., Candidate of Art Criticism (Ph.D.), assistant professor of Social and Political Sciences Department Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: sidletska79@gmail.com